

۲- مصرف گوشت مرغ و عوامل مؤثر بر آن

مهمترین نقش غذا در بدن، رشد و ترمیم، محافظت، حفظ سلامتی و ادامه حیات است. از قرن بیستم، در بسیاری از کشورها، کمیت و کیفیت مواد غذایی مورد مصرف جامعه مد نظر قرار گرفت و برخی دولتها برای اجرای این مسئولیت به کاربرد علم تغذیه در برنامه ریزیهای خود نقش مهمی دادند. در ایران، اولین بررسی تغذیه‌ای در سال ۱۳۱۶ ه.ش. در چند شهر کشور بوسیله بانک ملی ایران به مرحله اجرا درآمد و نتایج، حاکی از آن بود که بالغ بر ۵۵ درصد از درآمد خانوارها، برای خرید مواد غذایی مصرف می‌شود. بررسیهای بعمل آمده بوسیله "انستیتو علوم تغذیه" در بسیاری از نقاط کشور نیز حاکی از آن است که اکثر خانوارها غذای متعادل و مناسب، با احتیاجات خود را مصرف نمی‌نمایند و کمبودهای پروتئینی، ویتامینی و مواد معدنی در برخی از آنها مشهود است. (۲)

از میان مواد غذایی مورد نیاز بدن انسان، پروتئین نقش حساسی را ایفا می‌نماید. به عنوان یک استاندار سودمند، بدن انسان در شبانه روز احتیاج به یک گرم پروتئین به ازای هر کیلوگرم وزن بدن را دارد که یا از منابع حیوانی و یا از منابع گیاهی، تامین می‌شود (ولی حداقل نصف این مقدار می‌باید منشأ حیوانی داشته باشد). این مقدار در کودکان (۳)

(۱) - کیتو صدیق (و) آزاده امین پور، اصول علم تغذیه، چاپ دوم (تهران):

انستیتو علوم تغذیه و صنایع غذایی ایران، تابستان ۱۳۶۵)، ص ۰۲.

(۲) - همان، ص ۰۳.

(۳) - آراف. موترام، تغذیه انسان، ترجمه مهشید لطفی (تهران): واحد

فوق برنامه بخش فرهنگی دفتر مرکزی جهاد دانشگاهی، (۱۳۶۴)، ص ۱۴۹.

ونوزادان ، از ۲/۲ تا ۲/۲ گرم، - به تناسب وزن آنها - تغییر می‌نماید.^(۱)

گوشت مرغ یکی از مهمترین منابع تامین پروتئین حیوانی می باشد و در بسیاری موارد از جمله: بیماریهایی که ناشی از ازدیاد اسید اوریک در خون می باشد، مصرف گوشت مرغ تجویز و توصیه می شود. مقدار پروتئین موجود در گوشت مرغ برابر ۱۷/۴ درصد است.^(۲)

در این مقاله ، پس از اشاره مختصری به تاریخچه مصرف گوشت مرغ و پیدایش مرغداری صنعتی در ایران ، عوامل مختلف مؤثر بر ترقی و مصرف گوشت مرغ و همچنین پیش بینی مصرف آن در کشور ، با توجه به رشد جمعیت کنونی و سیستم سهمیه بندی و احیانا " بهبود اوضاع اقتصادی، مورد بررسی قرار خواهد گرفت .

تاریخچه مصرف گوشت مرغ و پیدایش مرغداری صنعتی در ایران:

تا چند دهه پیش و تا پیش از تولید انبوه صنعتی گوشت مرغ در ایران ، پرورش مرغ بصورت کاملاً سنتی و اولیه در روستاهای ایران انجام می گرفت و مصرف آن عمومیت چندانی نداشت ، و اغلب به میهمانیها و مراسم خاص و تغذیه بیماران اختصاص می یافت . خانوارهای روستایی، ضمن نگهداری دیگر احشام ، تعدادی مرغ و خروس نیز نگهداری می کردند و تخم مرغهای ما زاد بر مصرف خود را که جنبه درآمدی نیز داشت ، یا در بازار هفتگی روستا با کالاهای مورد نیاز دیگر معاوضه می کردند و یا به پيله و ران تحویل می دادند . بدین ترتیب ، مصرف گوشت مرغ رواج فعلی

(۱) - کیتی صدیق و آزاده امین پور ، پیشین ، ص ۱۳۵ .
(۲) - سرکیسیان (و) دیگران ، جدول ترکیبات مواد غذایی ایران ، جلد اول : مواد غذایی خام (تهران : انستیتو علوم تغذیه و صنایع غذایی ایران ، ۱۳۵۸) ، ص ۶۱ .

اولین گام در مورد توسعه مرغداری جدید، با هدف " ترویج مرغداری بصورت صحیح و تجارتي"، در سال ۱۳۰۹ هـ. ش. با تاسیس بنگاه دامپروری کشور برداشته شد. قبل از سال ۱۳۲۰ هـ. ش. تعدادی تخم مرغ جوجه کشی، از نژادهای اصیل اروپایی و آسیایی و همچنین تعداد معدودی جوجه یکروزه از کشورهای خارج وارد ایران شد و همزمان نیز مطالعاتی در مورد نژادهای بومی مرغ در ایران، از جمله نژاد "مردی" در حیدرآباد کرج بعمل آمد. با شروع جنگ جهانی دوم و اشغال ایران، توسط نیروهای متفقین، فعالیت‌های جزئی انجام شده در زمینه ترویج مرغداری تا سال ۱۳۳۳ هـ. ش. متوقف، و مرغداری سنتی همچنان ادامه یافت. در سال ۱۳۳۳ هـ. ش. سازمان دامپروری کشور، به کمک اصل چهار " ترومن " و کمکهای فنی آمریکا، تعداد شصت هزار جوجه از نژادهای اصیل خارجی وارد و با کمک وزارت کشاورزی بین روستائیان توزیع نمود. ولی به سبب بروز بیماری "نیوکاسل" و شیوع آن بین جوجه‌های مذکور و گله‌های بومی، لطمه شدیدی به مرغداری بومی ایران وارد گردید. در سال ۱۳۳۹ هـ. ش. با تاسیس "موسسه جوجه کشی نارمک" که به وزارت کشاورزی تعلق داشت، تولید جوجه یکروزه بصورت امروزی در ایران معمول گشت و بتدریج به ظرفیت آن افزوده شد. از سال ۱۳۴۳ هـ. ش.، وزارت کشاورزی بجای ورود جوجه‌های یکروزه و تخم مرغهای نطفه دار، اقدام به ورود گله‌های مرغ مادر بصورت جوجه‌های یکروزه - از نژادهای اصیل نمود تا از آنها تخم مرغهای نطفه دار - جهت تولید جوجه‌های یکروزه - تهیه گردد. با گسترش تدریجی مرغداری صنعتی، اولین کارخانه تولیددان طیور در سال ۱۳۴۶ هـ. ش.، بوسیله وزارت کشاورزی در سعیدآباد کرج تاسیس شد و همزمان نیز کارخانه‌های نظیر پارس، غوشسه،

دانه داران و غیره به فعالیت پرداختند. در سالهای ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۴ ه.ش. ، مجتمع های بزرگ مرغداری نظیر ماکیدام ، سیمرغ و برکت ، بصورت مجموعه ای زنجیره ای در تولید گوشت مرغ و تخم مرغ و صنایع جنبی ، توسط بخش دولتی و خصوصی تاسیس و شروع به فعالیت نمودند. در سال ۱۳۵۵ ه.ش. ، مجتمع کشتارگاه ، بسته بندی و ذخیره سازی مرغ و تخم مرغ پردیس کرج تاسیس و در سال ۱۳۵۶ ه.ش. ، برای اولین بار ، اجداد تخمگذار ، توسط شرکت مرغک وارد ایران شد و مورد بهره برداری قرار گرفت. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران ، تعداد زیادی از تشکیلات و مجتمع های مرغداری بخش خصوصی که اکثراً " به بانکهای کشور بدهکار بودند ، منسوخ و در اختیار دولت ، بانکها و نهادهای قرار داده شدند. در سال ۱۳۶۲ ه.ش. ، مجتمع پرورش مرغ اجداد گوشتی در موء سه زیاران که وابسته به وزارت کشاورزی است ، در کیلومتر ۱۰۰ اتوبان تهران - قزوین ، راه اندازی گردید. طرح " لاین " بابل کنار نیز در دست راه اندازی است ، که با بهره برداری از آن ، صنعت مرغداری کشور در تولید جوجه یکروزه در کلیه سطوح (مرغ اجداد ، مرغ مادر ، جوجه گوشتی) خود کفا خواهد شد. در حال حاضر ، حدود نیمی از مرغهای مادر گوشتی را اجداد داخلی تولید می شوند و جهت نیمی دیگر ، تخم مرغ نطفه دار را جود گوشتی ، از خارج وارد می شود. در جهت تامین مرغ مادر تخمگذار ، شرکت " مرغک " اقدام به ورود تخم مرغ نطفه دار اجداد تخمگذار از خارج می نماید.

(۱)

بر اساس آخرین آمار و اطلاعات موجود ، هفتاد و سه جوجه کشی

دولتی و خصوصی با ظرفیت کل پنجاه و شش میلیون عدد تخم مرغ در سال ،

(۱) - موء سه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی ، مرغ و تخم مرغ از سبوری

انتشارات بررسیهای کالائی شماره (۵) ضمیمه یک (تهران: موسسه

مطالعات و پژوهشهای بازرگانی ، در دست انتشار) .

در کشور فعال هستند. تخم مرغهای نطفه‌دار مورد مصرف این جوجه‌کشی‌ها بوسیله شصت و شش مزرعه مرغ‌مادر، که نژادهای گوشتی (لوهمن، آرپور اکرز، هوپارد، ودت، هایبرو، هیپکو، راس) و تخمگذار (پابکوک، هایسکس، هایلن، نی‌ور، دیکالپ) را پرورش می‌دهند و ظرفیت سالانه آنها به چهارصد و پنجاه و چهار میلیون عدد تخم مرغ نطفه‌دار بالغ می‌شود. تامین می‌گردد. تعداد چهار ده هزار واحد پرورش دهنده جوجه گوشتی با ظرفیت سالانه (۴ دوره در سال) چهارصد و شصت و شش هزار تن گوشت مرغ و هفت صد و بیست و دو واحد پرورش دهنده مرغ تخمگذار با ظرفیت سی و سه میلیون قطعه مرغ تخمگذار (۴۸۲ هزار تن تخم مرغ) نیز در تولید گوشت مرغ و تخم مرغ مصرفی جامعه نقش دارند. بنحوی که از سال ۱۳۶۵ ه.ش. هیچگونه گوشت مرغ وارد کشور نشده و واردات تخم مرغ خوراکی نیز در این سال فقط شصت و پنج تن بوده است.

در صورتی که، مرغ لاین و مواد اولیه خوراک مرغ نیز در کشور قابل تهیه می‌بود، می‌توانستیم تا حدود زیادی در صنعت مرغداری خود اتکا باشیم. بنا بر این، تدوین و ارائه طرحهای مناسب در جهت تامین مواد پروتئینی مورد نیاز جامعه، می‌باید در استراتژی توسعه اقتصادی کشور به عنوان یکی از اولویتهای اساسی، مدنظر قرار گیرد.

– لازم به توضیح است که علاوه بر ادامه‌بیش پرورش سنتی مرغ،

طرح تکثیر و توزیع مرغهای بومی نیز، توسط جهاد سازندگی در دست بررسی و توسعه می‌باشد.

عوامل مؤثر بر تقاضا و مصرف گوشت مرغ :
.....

رفتار مصرفی افراد جامعه و سنجش تاثیرگذاری عوامل مختلف

برآن ، ابزاری مفید جهت برنامه ریزان و مجریان طرحهای تولیدی بشمار می رود .

به نظر اقتصاددانها ، عوامل عمده مؤثر بر هزینه های مصرفی :

سطح درآمد و تغییرات آن ، سطح قیمتها و تغییرات آن و حساسیت متقابل تقاضای یک محصول نسبت به کالاهای جانشین و مکمل میباشند .
(۱)

$$D_x = d(P_x, P_y, Y) \quad \text{یعنی:}$$

اما جمعیت و تغییرات آن ، حساسیت تقاضا نسبت به تغییرات

درآمدها و قیمتها و در یک جمله ، تورم ، توزیع ، واردات و سیاستهای پولی و مالی حاکم بر جامعه را نباید از نظر دور داشت ، سلیقه مصرف کننده نیز همیشه بعنوان یک عامل اساسی در کنار دیگر عوامل مطرح می باشد .

"کینز" (Keynes) اولین اقتصاددانی است که درآمد را بعنوان عامل اصلی و تعیین کننده سطح مصرف مطرح کرد . وی معتقد بود ، " آنچه تغییری کند و مصرف کننده همگام با تغییرات آن ، سطح مصرف را تغییری دهد ، درآمد قابل تصرف (Disposable Income) است ."
(۲)

این امر بدان معنی است که وقتی درآمد تغییری کند ، نقطه تعادل تقاضای مصرف کننده نیز تغییری یابد .

در زمینه تقاضا و مصرف کالای خاص ، نظیر گوشت مرغ ، درآمد همچنان نقش تعیین کننده مصرف را ایفا می نماید ، اما عوامل مذکور نیز در جای خود اهمیت نسبی برخوردارند ، که بخاطر جلوگیری از اطاله کلام ، تنها اثرات درآمد و قیمت مورد بررسی قرار میگیرد .

پیش از ورود به بحث ، اشاره به دو نکته ضروری است . اولاً :

تاثیر هر دسته از عوامل مذکور در فوق بر مصرف و نیز شدت وضعف این

(1) - The World Bank, World Bank Commodity Models, Vol. I

(Washington, D.C.: June 1981), P. 4.

(۲) - درآمدی که پس از پرداخت کلیه کسورات برای شخص باقی میماند .

تا اثیرات هیچ گاه ثابت نیست و در بررسی تنوری نمی توان با قاطعیت ابراز عقیده کرد. بلکه باید با آزمایش چندمدل و با روش اقتصادسنجی، بهترین و موثرترین عوامل را برگزید. شایانیا، " بررسی و محاسبه کشش درآمدی تقاضا، عموماً " در دو قالب سربهای زمانی (Time Series Analysis) و بررسیهای مقطعی (Cross-Section Survey) انجام می شود، که در هر مورد استفاده از توابع خاصی الزامی است .

الف - بررسی تا شیر درآمد

oooooooooooooooooooooooooooo

دری افزایش درآمد حاصل از فروش نفت که اثراتی عمیق و انکارناپذیر، در حیات سیاسی - اقتصادی و اجتماعی کشور پدید آورد، سیر مصرف گوشت مرغ خانوارها نیز همانند اقلام خوراکی دیگر، روندی صعودی به خود گرفت و به عبارتی فرهنگ مصرفی بکلی دگرگون شد. اگرچه با شروع جنگ تحمیلی، حصر اقتصادی و بروز مشکلات ارزی، تغییراتی در توزیع کالای مزبور پدید آمد، اما به هر حال سطح مصرف خانوار هیچ گاه به روال پیش از سالهای ۱۳۵۰ هـ.ش. بازنگشت. نتایج بدست آمده از آمارگیریهای بودجه خانوار در مناطقی شهری کشور - توسط مرکز آمار ایران - حاکی از آن است که درآمد، مؤثرترین عامل در افزایش سطح تقاضا و مصرف گوشت مرغ در جوامع شهری محسوب می گردد (جدول شماره ۱).

در این روش، متوسط کل هزینه های خانوار شهری، درآمد

خانوار فرض شده که با استفاده از شاخصهای گروههای عمده کالاهای و خدمات (۱) - اگرچه برخی از محققین اقتصادی نظیر Bouley, Allen و دیگران دلیل گزینش این شیوه را عدم وجود اطلاعات دقیق در مورد "درآمد" دانسته اند، ولی این عمل خالی از اشکال نیست. اما به هر حال، برای آن دسته از کالاهایی که با دوام هستند، هزینه کل مؤثرتر است.

مصرفی در مناطق شهری کشور، تعدیل گردیده است .

همانطوری که در جدول مزبور مشاهده می‌گردد، کشش درآمدی مصرف‌گوشته مرغ طی دو دوره قبل و پس از زیروزی انقلاب اسلامی ایسران به روش رگرسیون یک متغیره (متغیرهای دیگر ثابت فرض شده اند) مورد مقایسه قرار گرفته است. در دوره اول مورد بررسی (۱۳۵۱-۱۳۵۶) که می‌توان آن را دوره رونق اقتصادی نام نهاد، به علل گوناگون، از جمله عرضه آزادگوشته مرغ وعدم وجود سهمیه‌بندی، سطح درآمدی نسبتاً خوب در جامعه، سطح پائین قیمت‌گوشته مرغ و... مصرف‌این‌کالا از رشد متوسط (سالانه ۳۳/۵ درصد) برخوردار است، که در مقایسه با رشد درآمد، چنین نتیجه‌گیری می‌شود که گوشته مرغ از جمله اقلام پرکشسی، در میان کالاهای مورد مصرف خانوار شهری بوده است. به عکس، در دوره دوم مورد بررسی (۱۳۵۸-۱۳۶۳) که شاید بتوان این دوره را دوران رکود اقتصادی نام نهاد، ملاحظه می‌شود که به علت سهمیه‌بندی گوشته مرغ که ناشی از بروز جنک تحمیلی و محاصره اقتصادی است و همچنین اثرات ناشی از این عوامل، یعنی افزایش قیمت و تورم عمومی، متوسط رشد سالانه مصرف گوشته مرغ به حدود یک ششم مصرف پنج ساله اول، (۵/۸ درصد) تنزل می‌نماید. بدین ترتیب با توجه به رشد درآمد، ظاهراً "دیده می‌شود که در طی پنج ساله دوم مورد بررسی، کشش درآمدی مصرف گوشته مرغ بسیار کم و منفی است، یعنی کشش‌چندان‌نی‌در بین کالاهای مورد مصرف خانوار ندارد و ظاهراً "بصورت یک کالای پست درآمدی است. اما واقعیت چیز دیگری است. زیرا در شرایط عادی می‌باید شاهد کاهش در مصرف مرغ می‌بودیم، ولی در عمل، دیده می‌شود که مصرف آن با لافته است. علت این امر آن است که در خلال این دوره تغییرات چندی در ساختار مدل مصرف مرغ صورت گرفته

که در محاسبات مال لحاظ نگردیده است :

۱- گوشت قرمز (کالای جان شین گوشت مرغ) سهمیه بندی گردیده است .

۲- قیمت گوشت قرمز افزایش شدیدی داشته است .

۳- بخش عمده ای از گوشت مرغ بصورت سهمیه و با قیمت تقریبا " ثابت در اختیار مصرف کنندگان قرار گرفته که با توجه به ارزانی نسبی آن نسبت به کالاهای جان شین ، بصورت حداقل مصرف درآمد شده که تقریبا " هیچ گونه حساسیتی نسبت به کاهش درآمد خانوار از خود نشان نمی دهد .

همانطوری که پیشتر نیز عنوان شد ، اگر چه بررسی و تعیین دقیق علل گوناگون برتری مصرف یک کالا بر کالای دیگر ، توسط مصرف کننده ، ممکن نیست ، ولی امکان تعیین برخی از پارامترهای موثر بر تقاضا و میزان تاثیر گذاری آنها وجود دارد . در بررسی مقطعی کشش درآمدی تقاضای گوشت مرغ مورد مصرف خانوارهای شهری کشور در سال ۱۳۶۲ هـ . ش . - توسط مرکز آمار ایران ، - که با استفاده از آمار و اطلاعات منتج از طرح آمارگیری هزینه و درآمد خانوارها در مناطق شهری و روستایی کشور در این سال بدست آمده حاکی از آن می باشد که مصرف گوشت پرندگان که قسمت اعظم آن را گوشت مرغ تشکیل می دهد ، در مناطق شهری دارای کششی برابر ۶/۶ بوده است .

مرکز آمار ایران در محاسبات کشش درآمدی تقاضا از مدل های پیشنهادی Prais و Houthakher که از مدل های متداول در محاسبه اندازه کشش درآمدی تقاضا می باشند ، بشرح ذیل استفاده نموده است :

$$1) . \text{Log} Y = a + b \text{log} X$$

$$b > 0$$

$$2) . \text{Log}x = a + \frac{b}{x} \quad b < 0$$

$$3) . Y = a + b \log x \quad b > 0$$

$$4) . Y = a + bx \quad b > 0$$

$$5) . \bar{Y} = a + \frac{b}{x} \quad b < 0$$

که در این صورت ، کشش درآمدی تقاضای هر یک عبارت خواهد بود از :

$$1) . \eta_x = b$$

$$2) . \eta_x = \frac{b}{x}$$

$$3) . \eta_x = \frac{b}{Y}$$

$$4) . \eta_x = \frac{bx}{a+bx}$$

$$5) . \eta_x = \frac{-b}{aX+b}$$

لازم به توضیح است که در کلیه این روابط سایر عوامل مؤثر بر

تقاضا ثابت فرض شده اند و تنها عامل متغیر ، درآمد مدد نظر گرفته شده است . همچنین به علت عدم دسترسی به کل درآمد ، از کل هزینه استفاده بعمل آمده است . در کلیه روابط مذکور در فوق ، x کل هزینه خانوار و Y هزینه کوشش مرغ خانوار فرض شده است .

تعداد مطالعات بعمل آمده در زمینه کشش درآمدی تقاضای مواد

خوراکی خانوار و دستیابی به نتایج مشابه فراوان است ، از جمله :

کارشناس آمریکایی به نامهای George و King پس از بررسی و کشش

درآمدی تقاضای مواد غذایی خانوارهای آمریکایی طی سالهای ۱۹۵۵-

۱۹۶۵ م به این نتیجه دست یافته اند که گروههای درآمدی بالاتر میل به

مصرف بیشتری از مواد غذایی دارند و رابطه خطی لگاریتمی مناسبی بین

مصرف و درآمد خانوارها وجود داشته است .

دارشناسان مذکور با استفاده از روشهای سریهای زمانی و بررسیهای مقطعی با بکارگیری مدل لگاریتمی خطی از نوع درجه اول بشرح ذیل، به نتایج مزبور دست یافته‌اند:

$$\Delta \text{Log}q_i = e_{i1} \Delta \text{log}p_1 + \dots + e_{in} \Delta \text{log}p_n + e_{iy} \Delta \text{Log}y$$

بنحوی که:

$$\Delta \text{Log}q_i = (\text{log}q_{it-1} - \text{log}q_{it})$$

لازم به توضیح است که مورد استفاده این مدل در سریهای زمانی

است و برای بکارگیری در محاسبات مقطعی با بدقیقت را حذف نمود، یعنی:

$$\Delta \text{Log}q_i = e_{iy} \Delta \text{log}y_{it}$$

در روابط مذکور، q_i مصرف سرانه کالای i ، p_i قیمت کالای i و y درآمد سرانه قابل تصرف می باشد.

مشابه بررسی مذکور در کشورهای کانادا، مکزیک، ونزوئلا،

زلاندنو، ایرلند، نیجریه، فیلیپین، تایلند، هندوستان، ترکیه و عربستان سعودی نیز انجام گرفته که نتایج مشابیه‌ای را به همراه داشته است. (۲)

مطالعات متعدد دیگری، غیر از بررسی مقطعی مرکز آمار ایران در

ارتباط با کاهش درآمدی تقاضای مصرف گوشت مرغ در کشور بعمل آمده است که دارای نتایج چندانی یکسانی نبوده‌اند. از آن جمله است،

"بررسی تعیین تقاضا برای گوشت قرمز و سفید در ایران طی سالهای ۱۳۳۹-۱۳۵۶ ه.ش." در این بررسی، با استفاده از توابع گوناگون (۳)

تقاضا، تاثیر متغیرهای مختلف بر تقاضای گوشت گاو، گوسفند و مرغ (۴)

(1)-Khosrow Piraei, Consumer Demand for Meat Estimation and Projection: The Case of Iran (Shiraz: Shiraz University, Sep. 1979), pp. 18-24.

(2)-Ibid., P. 24.

(3)-Ibid, P. 91.

(۴) - توابع تقاضا از نوع خطی، نیمه لگاریتمی، Inverse Logarithmic, Double Logarithmic

در کشور مورد آزمایش قرار گرفته است ، که کشش درآمدی تقاضای مصرف گوشت مرغ برابر ۰/۶۳ بوده است .

سازمانهای تحقیقاتی بین المللی ، از جمله بانک جهانی ، سازمان خواربار و کشاورزی و مو^۱سه بوکرز نیز تحقیقاتی در ایران انجام داده اند که نتایج آنها در سال ۱۳۵۴ هـ . ش . منتشر شده است . بر اساس بررسیهای بعمل آمده - توسط سازمانهای مذکور - کشش درآمدی تقاضای مصرف گوشت مرغ در مناطق شهری کشور ، به ترتیب نام سازمانها ، - (۱) ۱/۵۱ ، ۱/۵۰ و ۱/۷۰ گزارش شده است .

ب- بررسی تاثیر قیمت

oooooooooooooooooooooooooooo

پس از "درآمد" ، مقوله "قیمت" از مهمترین عوامل موثر بر تقاضا و مصرف یک کالا شناخته شده است . البته نتایج دقیق وقتی حاصل میشود که قیمت های واقعی کالادر دسترس باشد . اصولاً در تجزیه و تحلیل ها و تصمیم گیریهای اقتصادی ، در مورد تعیین قیمت یک کالا و کنترل آن ، از "قیمت های سایه" (Shadow Prices) استفاده بعمل می آید . اما در سیستم اقتصادی کشور ما که بابت تولید کالائی نظیر گوشت مرغ - بصورت مستقیم یا غیر مستقیم - سوبسید پرداخت می شود و سیستم چند نرخیی عرضه نیز حاکم است ، دستیابی به نتیجهای صحیح تا حدودی غیر ممکن می باشد .

یکی از شیوه هایی که میتوان بوسیله آن تاثیر قیمت بر مصرف کالا را مورد بررسی قرار داد ، استفاده از متوسط هزینه خانوار در ارتباط با کالای مورد نظر می باشد . ناگفته نماند که نتیجه گیری از میزان مصرف هر

---

(1)-Piraei, Op.Cit.,P. 59.

کا لبر مینای هزینه‌های جاری وبدون دخالت شاخص بهای کا لادرا رقام هزینه، گمراه کننده بوده ورقم واقعی را نشان نمی دهد، لیکن با استفاده از اعداد شاخص، می‌توان هزینه‌های جاری سالهای مختلف را به هزینه به قیمت ثابت تبدیل وسیر مصرف هرکا لراطبی دوره مورد مطالعه، بررسی نمود.

همانطوری که در جدول شماره ۲ ملاحظه می‌گردد، متوسط هزینه سالانه گوشت مرغ مصرفی خانوار مناطق شهری کشورا ز ۹۳۴/۸۴ ریال در سال ۱۳۵۱ هـ. ش. به ۹۳۱۱/۱۱ ریال در سال ۱۳۶۳ هـ. ش. افزایش یافته است. از طرفی، شاخص بهای خرده‌فروشی گوشت مرغ طی همین دوره بیش از ۳ برابر شده است. حال، چنانچه هزینه پرداختی توسط خانوارهای شهری با قیمت گوشت مرغ مصرفی با اعداد شاخص بهای خرده‌فروشی گوشت مرغ تعدیل شود، می‌توان با اطمینان بیشتری تراثیر قیمت بر مصرف گوشت مرغ در خانوارهای مزبور را مورد بررسی وتجزیه وتحلیل قرار داد.

متوسط هزینه سالانه گوشت مرغ مصرفی خانوارهای شهری به قیمت ثابت نمایا نگرآن است که مصرف سالانه گوشت مرغ خانوار علیرغم افزایش قیمت خرده‌فروشی آن، سیر صعودی داشته است وطی سیزده سال بیش از ۵۰ درصد افزایش یافته است.

مقدار مصرف گوشت مرغ خانوار در سال ۱۳۵۲ هـ. ش. نسبت به سال ۱۳۵۱ هـ. ش. حدود ۸۱ درصد کاهش نشان می دهد که می‌تواند ناشی از افزایش ناگهانی قیمت خرده‌فروشی آن باشد. اما از سال ۱۳۵۳ هـ. ش. به بعد مشاهده می شود که با وجود افزایش قیمت خرده‌فروشی گوشت مرغ، مصرف، شدیداً " سیر صعودی مویا بدکه این چنین روند فزاینده‌ای می‌تواند از یک سوبه علت افزایش سطح درآمد خانوارهای شهری به واسطه افزایش قیمت نفت در بازارهای جهانی و ایجاد تحول در اوضاع اقتصادی کشور باشد

واظرفی افزایش روبه تزايد و ارداد گوشت مرغ تا حدود زیادی سبب ساز
این مسئله شده است. ذکر این نکته ضروری است، اگرچه بهای خرده -
فروشی گوشت مرغ دارای روند فزاینده ای است، لیکن رشد افزایشی
آن کمتر از شاخص قیمت کالاهای و خدمات مصرفی است، که این خود در قیمت
نسبی مرغ و نهانها "سیر مصرف تاثیر میگذارد. یعنی علی رغم رشد قیمت
جاری که افزایشی است، مصرف گوشت مرغ کماکان افزایش مییابد.

لازم به توضیح است، از سال ۱۳۵۶ ه. ش. به بعد که مصرف گوشت مرغ
شتاب بیشتری می یابد، مصرف گوشت قرمز دارای روند کاهشی است که این
امر ناشی از رشد شدید بهای خرده فروشی گوشت قرمز در کشور است که در سال
۱۳۶۳ ه. ش. نسبت به سال ۱۳۵۶ ه. ش. حدود چهار برابر افزایش نشان می دهد،
در حالی که افزایش بهای خرده فروشی گوشت مرغ طی همین دوره حدود دو
برابر بوده است.

بررسیهای بعمل آمده در مورد مصرف گوشت مرغ خانوارهای شهری
کشور طی سالهای ۱۳۳۹-۱۳۵۶ ه. ش. حاکی از آن است که مصرف گوشت مرغ
و قیمت آن دارای رابطه ای معکوس بوده اند. یعنی با افزایش قیمت
گوشت مرغ، مصرف آن کاهش مییابد. همچنین در مورد کالای جانشین
یعنی گوشت قرمز نیز این امر صادق است، ولی شدت آن کمتر می باشد. همین
بررسی نمایانگر آن است، که با افزایش قیمت گوشت مرغ، مصرف
کالاهای جانشین افزایش مییابد. درجه حساسیت تقاضای مصرف نسبت به
قیمت گوشت مرغ، گوشت قرمز و کالاهای مکمل در این بررسی به ترتیب
(۱)
برابر $2/3 -$ و $3/2 +$ گزارش شده است.

---

(1) - Ibid., P. 58.

پیش بینی مصرف گوشت مرغ طی برناما ولدولت جمهوری اسلامی ایران:
.....

با عنایت به این امرکه کلیات لایحه برناما مه پنج ساله اقتصادى-

اجتماعى و فرهنگى کشور (۱۳۶۸-۱۳۷۲) درتاریخ ۲۴/۷/۱۳۶۷ به تصویب
مجلس شورای اسلامی ایران رسید و با توجه به نقش و اهمیت برناما مه ریزى
در بازسازی کشور، مصرف گوشت مرغ، این کالای مهم پروتئینى که امکانات
تولید آن نیز تا حدود زیادى در کشور میسر است، طی برناما مه مذکور، با
دوفرض مختلف به ترتیب ذیل موردپیش بینی قرارمىگیرد:

فرض اول - پیش بینی مصرف درحالت سهمیه بندى .....

با شروع جنگ تحمیلی، حصاراقتصادى و بروزمشکلات ارزى، دولت
در جهت تامین ما یحتاج عمومى جامعه، با تشکیل ستادبسیج اقتصادى کشور
در سال ۱۳۵۹ ه.ش. به تمهیداتى در این راستا دست یازید و سهمیه بندى
مواد پروتئینى که گوشت مرغ نیز شامل آن مىگردد، از سال مذکور به
موردا اجرا گذاشته شد.

مادامی که، تولید داخلى و واردات گوشت مرغ در حد متعادل
بود، بر اساس هر نفر ۷۰۰ گرم گوشت مرغ، ماها نه از طریق ارائه کویسن
توزیع مىشد. منتها به این حداکتفا نشد، بلکه دست اندرکاران وزارت
کشاورزى و سازمان دامپروورى در راستای ضرورت خوداتکالی کشور، شروع
به فعالیت در زمینه افزایش توان تولیدى مواد پروتئینى نمودند که
یکى از نتایج آن قطع کامل واردات گوشت مرغ از سال ۱۳۶۵ ه.ش. بود.
اگرچه با این عمل در میزان سهمیه سرانه تغییراتى پیش آمد، ولى از
خروج مبالغ هنگفتى از جیب و در جهت توسعه تولیدات طیور در داخل
کشور، سرمایه گذاری گردید. علی رغم اینکه هنوز هم از جهات دارو و واکن

و مهمتر از همه "دان مرغی" تا حدود زیادی به خارج وابسته هستیم، لیکن در صورتی که برنا مہ ریزیهای طرح "لاین" در کشور به مورد اجرا گذاشته شود و همچنین قدمهایی نیز در افزایش تولید مواد اولیه دان مرغی در کنار فعالیت‌های ارزنده واحدهای تولید و اکس باشتا ب بیشتری برداشته شود، امیداینکه در تائین گوشت مرغ مصرفی جامعه طبق پیش بینی های بعمل آمده در ذیل دست یا بیم، تردیدی وجود نخواهد داشت .

بر اساس نتایج مقدماتی سرشماری عمومی نفوس و مسکن "سال ۱۳۶۵ ه. ش.، جمعیت کل کشور حدود ۴۹۷۶۵ هزار نفر و جمعیت شهری حدود ۲۶۹۵۳ هزار نفر می باشد. بنا بر این، رشد ناخالص سالانه جمعیت شهری کشور در فاصله دوسرشماری عمومی نفوس و مسکن سالهای ۱۳۵۵ و ۱۳۶۵ ه. ش.، حدود ۵/۵ درصد خواهد بود. بدین ترتیب، جمعیت شهری کشور در پایان برنامه پنج ساله اول (۱۳۷۲) - در صورت ثابت ماندن نرخ رشد فعلی - به حدود ۳۹۲۰۸ هزار نفر خواهد رسید. این بدان معنی است، که در سال ۱۳۷۲، ه. ش.، با توجه به سهمیه سرانه فعلی (ماهانہ ۷۰۰ گرم)، مصرف سالانه گوشت مرغ خانوارهای شهری کشور در حدود ۳۲۹ هزار تن خواهد بود.

فرض دوم - پیش بینی مصرف در حالت رونق اقتصادی :

.....

در این حالت، فرض بر این است که مشکلات اقتصادی - بازرگانی کشور از کلیه جهات برطرف گردیده و هیچ گونه مزیقه ارزی وجود نداشته و تولیدات داخلی نیز تکافوی مصارف داخلی را می نمایند، یعنی در کشور رونق اقتصادی برقرار بوده و هر دو جامعه شهری و روستایی دارای درآمد سرانه ای متناسب، جهت تامین مایحتاج عمومی خود می باشند. با توجه به این مفروضات، مصرف گوشت مرغ در پایان برنامه پنج ساله اول،

بر مبنای نظرات کارشناسان علوم تغذیه، مورد محاسبه قرار می‌گیرد.

بر اساس نظرات کارشناسی محققین "انستیتو علوم تغذیه و

صنایع غذایی ایران"، میزان پروتئین حیوانی مورد نیاز زهره—رد در

شبان روز به طور متوسط ۲۲/۰۹ گرم و میزان انرژی ناشی از آن ۴۴۶/۵۷ کالری

می‌باشد. در تدوین چیره غذایی بر اساس این میزان پروتئین، تنها

حدود ۴ گرم از آن بوسیله گوشت مرغ قابل تامین است، که در آن صورت

انرژی حاصله برابر ۳۸/۳ کالری و مقدار گوشت مرغ مورد نیاز جهت تامین

این میزان پروتئین نیز، حدود ۵/۸ گرم می‌باشد. بنا بر این، مصرف

سرانه سالانه گوشت مرغ برابر ۷ کیلو و ۶۰۰ گرم خواهد بود.

حال، با توجه به رشد سالیانه جمعیت کل کشور در فاصله

دو سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سالهای ۱۳۵۵ و ۱۳۶۵ ه.ش. که حدود ۳/۵

درصد می‌باشد و با فرض ثبات نرخ رشد مذکور، در پایان برنامه پنج ساله اول،

جمعیت کل کشور رقمی در حدود ۶۳۱۷۲ هزار نفر و بر مبنای آن، مصرف گوشت

مرغ کل کشور به بیش از ۴۸۰ هزار تن افزایش خواهد یافت.

بنا بر این اگر قرار باشد تولید مرغ در ایران کشور را تا میزان

نماید، علاوه بر افزایش تولید جوچه یکروزه گوشتی و تهیه به موقع مواد

اولیه دان مرغی، دارو، واکسن و سایر نهاده‌های مورد نیاز این صنعت

در حد مذکور، لازم است تا به افزایش ظرفیت واحدهای پرورش جوچه گوشتی

به میزان حداقل ۳ درصد تا سال ۱۳۷۲ ه.ش. عنایت لازم مبذول گردد. در

غیر این صورت، مصرف سرانه از حد مورد نیاز زاراشده، کمتر خواهد شد.

جدول ۱- کشت درآمدی مصرف گوشت مرغ در مناطق شهری کنونی دوره های ۱۳۵۱-۱۳۵۴ و ۱۳۵۸-۱۳۶۲ .
 به قیمت ثابت سال ۱۳۵۲

کشت درآمدی مصرف	متوسط رفشت مصرف (درصد)	متوسط رفشت درآمدت (درصد)	متوسط هزینه گوشت مرغ عا بنوا رفشوری به قیمت ثابت (ریال)	تأخیر قیمت (خرده فروشی)	متوسط هزینه گوشت مرغ عا بنوا رفشوری به قیمت ثابت (ریال)	متوسط کسل ماهانه عا بنوا رفشوری به قیمت ثابت (ریال)	تأخیر قیمت (ریال)	متوسط کسل ماهانه عا بنوا رفشوری به قیمت ثابت (ریال)	تأخیر قیمت (ریال)	متوسط کسل ماهانه عا بنوا رفشوری به قیمت ثابت (ریال)	سال
۲/۳	۳۳/۵۱	۱۰/۰۶	۱۲۱۷/۲	۷۶/۸	۹۳۳/۸۴	۱۲۱۱۴/۲۵	۷۷/۹	۱۰۹۹۵/۰	۱۲۵۱		
			۵۱۶۲/۴		۶۲۲۴/۶۲					۲۳۷۹۲/۸۸	۱۴۰/۲
-	۵/۷۹	-۰/۰۵	۵۷۳۵/۵	۱۸۵/۵	۱۰۵۲۹/۲۴	۲۳۲۲۳/۲۸	۱۹۶/۳	۴۰۱۷/۱	۱۳۵۸		
			۷۵۹۱/۸		۱۹۳۱۱/۱۱					۲۳۳۷۰/۲۸	۲۶۲/۱

ماخذ: با استناد از سالنامه های آماری و منابع تفصیلی آماری گوشت از هزینه و درآمد مراکز استان و شهرستان های مختلف .
 مدیات مصرفی بانف مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سالهای مختلف .

جدول ۲- متوسط هزینه سالانه گوشت مرغ مصرفی و سایر مصرف آن در خانوارهای شهری کشور طی سالهای ۱۳۴۳-۱۳۵۱*

واحد: ریال

سال	متوسط هزینه سالانه گوشت مرغ خانوار (بسته قیمت‌های جاری)	شاخص قیمت گوشت مرغ (خرده فروشی)	متوسط هزینه سالانه گوشت مرغ خانوار (بسته قیمت ثابت)	شاخص مصرف گوشت مرغ خانوار	نمیشیرات مصرف گوشت مرغ خانوار (درصد)
۱۳۵۱	۲۳۳/۸۴	۷۶/۸	۱۲۱۷/۲	۱۰۰	-
۱۳۵۲	۸۵۰/۷۱	۸۶/۵	۹۸۳/۵	۸۱	- ۱۹
۱۳۵۳	۲۵۳۳/۸۴	۱۰۰/۰	۰۲۵۳۳/۸	۲۰۹	۱۰۹
۱۳۵۴	۵۰۳۳/۰۰	۱۱۰/۶	۳۵۳۰/۷	۳۷۲	۲۷۳
۱۳۵۴	۶۳۳۳/۶۴	۱۲۲/۹	۵۱۶۲/۴	۴۲۴	۳۲۴
۱۳۵۸	۱۰۶۳۹/۴۴	۱۸۵/۵	۵۷۳۵/۵	۴۷۱	۳۷۱
۱۳۵۹	۱۳۳۳۵/۰۸	۲۲۰/۴	۶۰۹۵/۸	۵۰۱	۳۰۱
۱۳۶۱	۱۸۳۱۳/۲۴	۲۲۹/۰	۸۰۴۱/۲	۶۶۱	۵۶۱
۱۳۶۲	۱۵۷۰۸/۱۹	۲۳۱/۹	۶۷۷۳/۷	۵۵۶	۴۵۶
۱۳۶۳	۱۹۳۱۱/۱۱	۲۵۴/۱	۷۵۹۹/۸	۶۲۴	۵۲۴

مأخذ: با استفاده از نتایج آمارگیری بودجه خانوار شهری مرکز آمار ایران و شاخص‌های کالاها و خدمات مصرفی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال‌های مختلف .
* : در سال‌های ۱۳۵۵، ۱۳۵۷ و ۱۳۶۰ آمارگیری بودجه خانوار صورت نپذیرفته است .

منابع و مأخذ:

oooooooooooo

موترام، آراف، تغذیه انسان. ترجمه مهشید لطفی، تهران: واحد فوق برنامه بخش فرهنگی دفتر مرکزی جهاد دانشگاہی، ۱۳۶۴.

سرکیسیان (و) دیگران. جدول ترکیبات مواد غذایی ایران، جلد اول: مواد غذایی خام. تهران: انستیتو علوم تغذیه و صنایع غذایی ایران، ۱۳۵۸.

صدیق، گیتی (و) امین پور، آزاده، اصول علم تغذیه. چاپ دوم. تهران: انستیتو علوم تغذیه و صنایع غذایی ایران، ۱۳۶۵.

مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، مرغ و تخم مرغ از سری انتشارات بررسیهای کالشی، شماره (۵)، ضمیمه یک. تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، بی تا.

- Piraei, Khosrow, Consumer Demand for Meat Estimation and Projection: The Case of Iran, Shiraz: Shiraz University, 1979.

- The World Bank. World Bank Commodity Models. Vol. I. Washington, D.C.: 1981.

خاتمه محترم سلام علیکم
در صورت تمایل به اشتراک ما بنامه ایضاً حق اشتراک دوره دوازدهم سی و سه راجب جناب
شماره ۲۸۹۹ بابت حق اشتراک شعبه کربمچینان نهم تهران و اربز و اصل پیش
بانی به همراه با آدرس دقیق و مشخصات خود به نشانی مؤسسه ارسال فرمایید.
تیر آدرس یا سرکود اشکال در دریافت ما بنامه و نظرات و پیشنهادات خود را به آدرس
مؤسسه یا از طریق شماره تلفن ۳۹۶۳۸۸ یا از طریق پستی ارسال بفرمایید.
پستال: پستالهای پستال